

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ קדושים, ה'תשמ"א

יוצא-לאור לש"פ אחרי-קדושים, ה'תשפ"א

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

ה' תהא שנת פלאות אראנו

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

בס"ד.

פתח דבר

לרגל מלאת ארבעים שנה להתייסדות "ועד הנחות בלה"ק", הננו מוציאים לאור את ההתוועדות הראשונה שנדפסה על ידינו — ש"פ קדושים, מבה"ח אייר ה'תשמ"א — כפי שיצאה לאור בשעתה (ולעת־עתה לא נדפסה בסדרת הספרים "תורת מנחם — התוועדויות").

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות־קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

וא"ו אייר, ה'תשפ"א (ה'י' תהא שנת פלאות אראנו),
שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2021 by
LAHAK HANACHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5781 • 2021

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

בס"ד. שיחת ש"פ קדושים, מבה"ח אייר, ה'תשמ"א.

בלתי מוגה

א. בשבת זו ישנם ב' ענינים: שבת שבאה לאחרי אחרון של פסח, ושבת מברכים חודש אייר. ובכל שנה, בכל קביעות שהיא, באים ב' ענינים אלו ביחד. ובנוגע לסדרם — הנה כשם שהסדר הוא קודם אחש"פ ואח"כ חודש אייר, כך גם בנוגע לב' הענינים כפי שהם בשבת:

לכל לראש בא הענין שזהו השבת שלאחרי אחש"פ, שבו עולים ונכללים כל הענינים שהיו במשך ששת ימי השבוע, ובפרט היום המיוחד שבשבוע זה — אחש"פ, והעלי' היא באופן ש"ויכולו גו"; ואח"כ בא הענין השני שבשבת זו, מה ש"מיני' מתברכין כולהו יומין", שאז נמשך ברכה והמשכה בנוגע לר"ח אייר וכללות חודש אייר, כפי שאומרים בנוסח דברכת החודש.

ומאחר שב' הענינים שבשבת זו הם ע"פ "תורת אמת", הרי מוכרח שיש קשר ושייכות ביניהם. והקשר הוא לא רק בענין חיצוני וטפל, אלא בענין עיקרי ואמיתי, היות שהקשר הוא ע"פ "תורת אמת".

ב. בנוגע לכללות ענין האמת, מבואר בכ"מ שאמת מורה על התוקף והנצחיות. וענין זה אמור בנוגע לכל הדרגות שבאמת — כמבואר בתניא (פי"ג) שבאמת ישנם כו"כ דרגות: שפת אמת, אמת, ואמת לאמיתו — הנה הצד השווה שבכל הדרגות הוא — תוקף ונצחיות.

וכמרד"ל "חותמו של הקב"ה אמת" — שהחותם פועל תוקף בכל הענין כולו, כי כ"ז שעדיין אין חותם, הרי אף שהענין בא במחשבה ובדיבור (ואפילו במעשה), יתכן שיהיו בו שינויים וכו', והחותם (אמת) פועל שכן יקום, באופן של תוקף ונצחיות, בלי שינויים.

והדיוק הוא "חותמו של הקב"ה אמת":

הקב"ה מצ"ע (לולי חותמו) הוא גם באופן של תוקף ונצחיות למעלה מזמן ומקום ולמעלה משינויים וכו'.

וענין זה אינו רק כפי שהקב"ה נמצא למעלה, אלא גם כשנמשך למטה ה"ה באופן דתוקף ונצחיות.

וכמבואר בלקו"ת בפירושו התואר "הקדוש ברוך הוא", שקדוש מורה על הבדלה, קדוש ומובדל, וברוך מורה על המשכה למטה, וב' ענינים אלו (קדוש וברוך) אינם ב' דרגות באלקות, כ"א תואר ושם אחד — הקב"ה, דהיינו, תואר על דרגא א' באלקות, וא"כ מובן שענין התוקף והנצחיות שבהקב"ה, אינו רק למעלה (קדוש), כ"א גם כפי שנמשך למטה (ברוך) —

ונוסף לזה באה ההדגשה ש"חותמו של הקב"ה אמת", שזה מורה על התוקף והנצחיות באופן נעלה ביותר, יותר מהתוקף והנצחיות שבהקב"ה מצ"ע, לולי החותם דאמת.

ג. האמור לעיל שענין התוקף והנצחיות שבאמת הוא בכל הדרגות שבאמת, הוא ע"ד הענין דיחוד קוב"ה ושכינתו, כמבואר בהמשך וככה תרל"ז שענין זה נמצא בכל הדרגות.

והביאור בזה:

ידוע ומבואר בכ"מ שע"י כל מצוה ומצוה נפעל הענין דיחוד קוב"ה ושכינתו. וכמ"ש בפע"ח בנוגע לאמירת לשם יחוד קוב"ה ושכינתו לפני עשיית המצוה. וגם קודם התפלה (קודם ברוך שאמר) אומרים "לשם יחוד קוב"ה ושכינתו". ואף שמנהג חב"ד שאין אומרים לשם יחוד קוב"ה ושכינתו לפני כל מצוה, [דלא כמנהג פולין, ועד"ז בכמה קהילות, שקודם עשיית המצוה אומרים "הריני מוכן ומזומן לקיים מצוה כו' לשם יחוד קוב"ה ושכינתו"], ה"ז משום שאמירת "לשם יחוד קוב"ה ושכינתו" שקודם התפלה, פועלת על קיום המצוות שבכל היום כולו.

וע"ד ברכת התורה שמברכים אותה פ"א ביום, ולא בכל פעם שלומדים תורה, מאחר שהברכה שבתחילת היום פועלת על כל היום כולו.

וע"ד שאין מתפללים לפני כל מצוה, כי התפלה שבתחילת היום היא הקדמה לקיום המצוות שבכל היום. כמו"כ בנוגע לאמירת "לשם יחוד קוב"ה ושכינתו", שהאמירה בתחילת היום נמשכת ופועלת על כל היום, ובלשון הנגלה — פעולה נמשכת, היינו, שבכל שעה שצריך להיות הענין דיחוד קוב"ה ושכינתו" (כשמגיע לקיום מצוה), פועלת האמירה שבתחילת היום גם אז, וכאילו שאומר זאת כעת. ועפ"ז יובן שהענין דיחוד קוב"ה ושכינתו ישנו בכל הדרגות, כדלקמן.

ד. קיום המצוות, ועד"ז הפעולה שע"ז — יחוד קוב"ה ושכינתו, שייך אצל כאו"א מישראל, אפילו פשוט שבפשוטים.

ויתירה מזו: גם אלו שהם היפך מדרגת הצדיקים מקיימים את המצוות, וכמרו"ל שאפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון.

והדיוק הוא "מלאים מצוות כרימון", דהיינו, לא רק שיש להם מצוות, ולא רק שיש להם ריבוי מצוות, אלא שהם "מלאים מצוות", ז.א. שזהו כל הפנימיות שלהם, ועד שהתואר שלהם קשור ע"ז שהם "מלאים מצוות כרמון", וא"כ כל נקודה ונקודה אצלם ה"ה מלאה עם ענין המצוות.

ומאחר שגם אצלם ישנו הענין דקיום המצוות, צ"ל שגם ע"י קיום המצוות שלהם נפעל הענין דיחוד קוב"ה ושכינתו, וכפי שגם הם אומרים את הנוסח "לשם יחוד קוב"ה ושכינתו".

ועאכו"כ בנוגע לפשוט שבפשוטים, שהוא בדרגא נעלית יותר ממושעי ישראל — הרי בודאי שע"י קיום המצוות שלו נפעל הענין דיחוד קוב"ה ושכינתו". בנוגע לכוונת המצוות יש אמנם חילוקי דרגות, כי אינו דומה כוונת המצוות של צדיקים, להכוונה של פשוט שבפשוטים, ועאכו"כ בנוגע לאלו שהם היפך דרגת הצדיקים —

אבל מעשה המצוה בפועל ממש, ועד"ז אמירת "לשם יחוד קוב"ה ושכינתו" (שעקימת שפתיו הוי מעשה) — ה"ז אצל כאו"א מישראל בשוה.

וכמודגש גם בזה שרוב הנוסח ד"לשם יחוד קוב"ה ושכינתו" נאמר בלשון ארמי — כדי שיהי' מובן גם לאלו שאינם יודעים לה"ק.

ה. והביאור בזה — שהענין דיחוד קוב"ה ושכינתו' ישנו בכל הדרגות: אנשים פשוטים, השייכים לעולם הפשט, שהוא כנגד עולם העשי' — הנה ע"י קיום המצוות שלהם נפעל הענין דיחוד קוב"ה ושכינתו' כפי שהוא בעולם העשי'. ואלו השייכים לדרגות נעלות יותר — ה"ה פועלים את הענין דיחוד קוב"ה ושכינתו' כפי שהוא בעולם נעלה יותר.

וכנ"ל מהמשך וככה תרל"ז, שהענין דיחוד קוב"ה ושכינתו' שייך בכל הדרגות, אפילו לפני הצמצום, ואפילו בהדרגא שהוא ושמו בלבד, הרי "הוא" הו"ע קוב"ה, ו"שמו" הו"ע שכינתו'.

ו. כללות הענין דיחוד קוב"ה ושכינתו' נפעל ע"י מעשינו ועבודתנו (קיום התומ"צ) — עד לתכלית השלימות בזה שיהי' לעת"ל, בביאת משיח צדקנו. דמשיח ענינו בחי' יחידה שבכללות ישראל, וקשור עם בחי' יחידה דכאו"א מישראל,

ולמעלה מזה — בחי' ניצוץ בורא שמתלבש בניצוץ נברא, בחי' יחידה, מאחר שיחידה מצ"ע היא רק שם בלבד, כמאמר חמשה שמות נקראו לה כו'.

וכ"ז כשמדברים באותיות של בריאה (בורא ונברא), ולמעלה יותר — בחי' יחיד, שיחידה היא "יחידה לייחדך" עד בחי' יחיד שאין זולתו.

וכללות הענין דביאת משיח צדקנו (יחידה שבכללות ישראל) והגאולה האמיתית והשלימה — ה"ז קשור עם היו"ט דאחרון של פסח, כדלקמן.

ז. דובר לעיל (בהתוועדות דאחש"פ) שרק בחגה"פ מצינו ענין של "אחרון של פסח", משא"כ בחג השבועות וחג הסוכות.

ונתבאר הטעם בזה — שפסח ענינו דילוג וקפיצה, ודילוג וקפיצה שייך רק כשיש ענין של גלות, מיצרים וגבולים, שאז צ"ל היציאה ממצרים באופן של דילוג וקפיצה,

וההדגשה ד"אחרון של פסח" היא — שלאח"ז אין יותר ענין דדילוג וקפיצה

מאחר שאין כבר ענינים של גלות, כי הגאולה היא באופן שאין לאחרי' גלות, ועד ש"ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

והיינו, שיכול להיות ענין של פסח, דילוג וקפיצה, באופן שגם לאח"ז עדיין הוא במעמד ומצב דמיצרים וגבולים (לגבי דרגא נעלית יותר), וצ"ל דילוג וקפיצה גם ממעמד ומצב זה;

וישנו אופן נעלה יותר — "אחרון של פסח", שהדילוג וקפיצה הוא באופן שאין למעלה מזה, ועד ש"שמו אשר יקראו לו" הוא "אחרון של פסח" — אחרון וסיום להענין דפסח, דילוג וקפיצה.

ח. והביאור בזה:

בנוגע לכללות העבודה במשכן וביהמ"ק, מצינו בגמרא יומא שישנם ב' סוגי עבודה: עבודה שיש אחרי' עבודה — עבודה שאינה תמה, ועבודה שאין אחרי' עבודה — עבודה תמה.

עבודה שיש אחרי' עבודה, גם היא עבודה בתכלית השלימות וכו', אבל אעפ"כ, מאחר שיש אחרי' עבודה, נקראת עבודה שאינה תמה, משא"כ כשאין אחרי' עבודה, שאז נקראת עבודה תמה.

ועד"ז בנוגע לקיום המצוות — ישנם מצוות שהשלימות שלהם תלוי' בקיום עוד מצוה לאח"ז, כגון:

מצות כתיבת ספר תורה, שנאמר "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת", היא מצוה שתכליתה — "ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם", לימוד התורה, והיינו, ששלימות מצות כתיבת ס"ת תלוי' בקיום מצוה נוספת — לימוד התורה.

ונפק"מ בנוגע לפועל — אם נאבד הס"ת שכתבה, שאז למרות שכבר קיים מצות כתיבת ס"ת, מ"מ מאחר שתכליתה היא לימוד התורה, וכשנאבדה אינו יכול ללמוד תורה, חל עליו חיוב נוסף לכתוב ס"ת.

ועד"ז בנוגע למצות עשיית סוכה:

לדעת כמה עשיית סוכה היא מצוה, כמ"ש "חג הסוכות תעשה לך". ועד שלדעת כמה אחרונים, אפילו אם אף אחד לא ישב בסוכה במשך שבעת ימי הסוכות, מ"מ קיים מצות עשיית סוכה.

לדעת אדה"ז בשו"ע שלו, אין מברכים על עשיית סוכה, "לפי שעשייתה אינה גמר המצוה שעיקר המצוה הוא לישוב בה בחג" — אבל לולי הסברה הנ"ל ה"ז מצוה שאפשר לברך עלי'.

ואעפ"כ מובן שמצות עשיית סוכה היא מצוה ששלימותה ע"י מצוה שלאח"ז — ישיבה בסוכה.

וא"כ, מצוות אלו וכיו"ב, הם ע"ד עבודה שיש אחרי' עבודה, עבודה שאינה תמה.

וישנם מצוות שקיומם אינו תלוי בקיום מצוה נוספת לאח"ז — שזהו ע"ד עבודה שאין אחרי' עבודה, עבודה תמה.

ועד"ז בנוגע להדילוג וקפיצה דחגה"פ — שהדילוג וקפיצה ד"אחרון של פסח" הוא באופן שלאח"ז אין עוד דילוג וקפיצה — עבודה תמה.

ט. ההוראה מזה בעבודת האדם:

לאחרי העבודה דשבעת ימי הפסח, שאז היתה עבודתו באופן דדילוג וקפיצה, בל"ג, "בכל מאדך", אומרים לו שכ"ז עדיין "מאד שלך", ואי"ז עבודה תמה, אלא צ"ל דילוג וקפיצה גם ממעמד ומצב זה.

ובפשטות — כשיהודי קם בבוקר משנתו, צריך להתכונן ולדאוג שעבודתו תהי' באופן כזה שלא יהי' ירידה לנשמתו ממעמדה ומצבה ומקומה שמשם ירדה, שמשם "החזרת בי נשמתי".

דהנה בהנוסח ד"מודה אני" אומרים "מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתי", דהיינו, שירידת הנשמה ("החזרת בי נשמתי") היא מבחי' "מלך חי וקיים".

ומאחר שענינו של מלך הוא למעלה ממדידה והגבלה, כמרו"ל "מלך פורץ גדר" (כדלקמן), הרי מובן שעבודת כאו"א מישראל צ"ל באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, כדי שלא תהי' ירידה לנשמתו שבאה מבחי' "מלך חי וקיים".

ואע"פ שמדובר כאן אודות מדידה והגבלה דקדושה, אעפ"כ צ"ל העבודה באופן דלמעלה ממדידה והגבלה לגמרי.

י. והביאור בזה:

ענינו של המלך הוא — "מלך פורץ גדר", דהיינו, אף שהמלך בעצמו עשה גדר זה,

[כי כשמדובר אודות מלך אמיתי, לא יתכן שבמדינתו יהי' גדר מסויים שהוא היפך רצונו, או אפילו שלא בדיעתו],

מ"מ החידוש של המלך [לא שהוא שומר את הגדר — כי זה יכולים לעשות כל בני המדינה, כ"א] — שהוא יכול לפרוץ את הגדר שהוא בעצמו עשה, כי "הפה שאסר הוא הפה שהתיר".

וזוהי גם ההסברה אודות כללות הענין דטבע ונס:

כללות ענין הגבלות וחוקי הטבע הו"ע שנעשה ע"י הקב"ה, היינו, שהקב"ה קבע בעולם הנהגה טבעית באופן ד"לא ישבותו".

[שלא כדעת הפוקרים שענין הטבע הוא מצ"ע, וענין הנס הוא שהקב"ה מתגבר על הטבע ועושה נס — דהיינו, שישנם ב' רשויות: "מפלגך ולעילא", ו"מפלגך ולתתא", וענין הנס הוא שהפלגא דלעילא מתגבר על הפלגא דלתתא — אלא גם הנהגת הטבע, "לא ישבותו", היא הנהגה שנקבעה ע"י הקב"ה].

ומ"מ ישנו ענין של הנהגה נסית, למעלה ממדידה והגבלה דטבע. ואף שלכאורה ה"ז כאילו שהקב"ה סותר את עצמו ועושה מלחמה עם עצמו כביכול (מאחר שהוא עצמו קבע בעולם את ההנהגה באופן ד"לא ישבותו") — אעפ"כ רואים בפועל שישנם ענינים שלמעלה מהטבע, הנהגה נסית.

יא. ועד"ז מובן בעבודת האדם:

אע"פ שישנה מדידה והגבלה דקדושה, מדידה והגבלה שע"פ שו"ע, מ"מ ישנו אופן עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה לגמרי, כולל מדידה והגבלה דקדושה. ללכאורה אפשר לטעון:

בשלמא כשמדובר אודות מיצרים וגבולים דארץ מצרים, "ערות הארץ", או אפילו מדידה והגבלה דעניני הרשות — מובן שצ"ל יציאה ממדידה והגבלה זו; אבל כשמדובר אודות מדידה והגבלה דקדושה, עד למדידה והגבלה דעולם האצילות — מדוע צריכים לצאת ממדידה והגבלה דקדושה?!

ועד"ז כשמדובר אודות לפנים משורת הדין, הנה מאחר שמדובר אודות דין דתורה (לא דין דרה"ר), א"כ מדוע צ"ל לפנים משורת הדין?!

אלא הביאור בזה — שבתורה גופא כלולים כל הענינים, גם הענינים שלמעלה ממדידה והגבלה, והיינו, אף שכללות ענין התורה הוא במדידה והגבלה, מ"מ ישנם בתורה גופא גם ענינים שלפנים משורת הדין, וענינים דהוראת שעה, וכיו"ב.

יב. וזהו כללות החילוק בין עבודת הצדיקים ועבודת בעלי תשובה:

עבודת הצדיקים היא עבודה במדידה והגבלה, ועבודת הבעלי תשובה היא עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, דילוג וקפיצה.

והנה בנוגע לענין התשובה מצינו במדרש ש"שאלו לתורה וכו'", עד ש"שאלו להקב"ה", שעליו נאמר "טוב וישר ה'", ואמר "יעשה תשובה ויתכפר לו", ז.א. שמצד ענין התורה עצמה, אין נתינת מקום לענין התשובה, מאחר שהתורה ענינה מדידה והגבלה, אלא ע"י ששאלו להקב"ה כו', למעלה ממדידה והגבלה.

ואף שעבודת התשובה היא למעלה מדרך התורה, מ"מ התורה מגלה את כללות הענין דעבודת התשובה, כנ"ל שבתורה גופא ישנם גם ענינים שלמעלה ממדידה והגבלה.

ומובן ג"כ ע"פ מש"נ "זאת התורה אדם", שבאדם ישנו ענין המצח, המורה על למעלה ממדידה והגבלה, דאע"פ שהמצח הוא חלק מכללות הראש (שענינו מדידה והגבלה), מ"מ מאחר שאין שם פרטים והתחלקות כו' (כבשאר חלקי הפנים), ה"ז מורה על ענין שלמעלה ממדידה והגבלה,

וכמבואר בדרושי הצ"צ בענין אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם כו', שבחי' המצח שבאדם הוא בחי' "כי לא אדם הוא" שבאדם גופא.

ועד"ז מוכן בנוגע לתורה — "זאת התורה אדם" — שאף שענינה מדידה והגבלה, מ"מ יש בה גם ענינים שלמעלה ממדידה והגבלה.

יג. וזוהי כללות ההוראה מאחרון של פסח:

לאחרי כללות העבודה דחגה"פ — ימים הראשונים דחגה"פ, חוה"מ, עד לשביעי של פסח, ולאחרי שהעבודה שלו היתה בתכלית השלימות, באופן ד"בכל מאדך", דילוג וקפיצה באופן דלמעלה ממדידה והגבלה,

והרי בוודאי שכל הענינים היו בתכלית השלימות — כי "כל ישראל בחזקת כשרות", ונשמתו היא "חלק אלקה ממעל ממש", בחי' א"ס, שלכן "כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב",

והיינו, שבעבודתו הי' כבר הענין דאכילת מצה, שזהו"ע ד"מיכלא דמהימנותא" — הוא ברך "על אכילת מצה", ונהי' דם וכשר כבשרו, וזה פעל אצלו את הענין ד"ורעה אמונה",

ואח"כ הגיע בעבודתו להענינים דשש"פ — שבקע את הים ("ער האָט געשפּאַלטן דעם ים"), היינו, שעבודתו היתה באופן דמס"נ, כנחשון בן עמינדב שקפץ לים,

[נחשון בן עמינדב הי' משבט יהודה, ועבודתו שייכת לכאו"א מבני", שכ"א מהם נקרא "איש יהודי", ולכן צ"ל עבודת כאו"א באופן דמס"נ (כנחשון בן עמינדב) — אבל באופן דנחת והרחבה, ולא שצריכים להגיע לגזירות וכו' כדי שיתגלה כח המס"נ שבו, כ"א גם כשעבודתו היא באופן דהרחבה, מתגלה אצלו כח המס"נ].

אעפ"כ, מסבירים לו שכ"ז עדיין אינו תכלית השלימות, ולגבי "אחרון של פסח" עבודתו היא עדיין במדידה והגבלה, וצ"ל דילוג וקפיצה כדי להגיע למעמד ומצב של "אחרון של פסח", היינו, דילוג וקפיצה למעלה ממדידה והגבלה שאין דילוג וקפיצה לאח"ז (למעלה מזה).

יד. ואין הכוונה שהעבודה ע"ע לא היתה בתכלית השלימות, אלא אדרבה, מאחר שעבודתו היתה בתכלית השלימות, הנה עי"ז נתעלה לדרגא נעלית יותר, ולפ"ע הדרגא הנעלית, נדרשת ממנו עבודה נעלית יותר.

וכמוכן בפשטות שבכל יום נהי' פיקח יותר, ובמילא לומד יותר חסידות, ויש לו הבנה עמוקה יותר (לגבי הבנתו אתמול) בגדלות הבורא — תופס את עצמו ("כאַפט ער זיך פאַרן קאַפּ") שלגבי מעמדו ומצבו דעתה, לא מספיק אופן עבודתו דאתמול, כשהבנתו בגדלות הבורא לא היתה כפי שזה עתה.

וכמבואר בתניא (פכ"ט) בנוגע לעבודת התשובה (עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה), שיש בה ריבוי מדריגות, ולכן אף שכבר עשה תשובה נכונה, מ"מ כשמתעלה בעבודתו לדרגא נעלית יותר, נדרשת ממנו עבודת התשובה באופן נעלה יותר, כי לגבי הדרגא הנעלית לא מספיק עבודת התשובה שלפנ"ז, למרות שבמעמדו ומצבו הקודם הי' זה בתכלית השלימות.

ועד"ז מובן בנוגע להעבודה דחגה"פ:

היות שבליילה הראשון דפסח אכל מצה, מיכלא דמהימנותא, ובאופן ד"ורעה אמונה" — הנה האמונה נקלטה אצלו בפנימיות, בהבנה והשגה שלו, ואז האמונה שלו היא בענינים נעלים יותר.

וכמבואר בד"ה וידעת מוסקבה (מיוסד על המבואר בלקו"ת) שעיי"ז שהאמונה נקלטת בפנימיות, בהבנה והשגה, הנה אז האמונה היא בענינים ודרגות נעלות יותר. וכמובן שיש חילוקי דרגות באמונה — ע"פ המבואר בסידור החילוק בין האמונה דחסידי אוה"ע להאמונה דבני ישראל.

וכפי שרואים בפשטות שקודם תחילת הלימוד, יש רק הענין דאמונה, ואח"כ ע"י הלימוד באים להכרה שחלק מהענינים שייכים גם להבנה והשגה, היינו שיש ע"ז הכרח שכלי, המובן בשכל דנה"א, ועד שמובן גם בשכל דנה"ב (במכש"כ וק"ו מזה שיש עניני אלקות השייכים גם להבנה והשגה דחסידי אוה"ע), ואז האמונה היא בדרגות נעלות יותר.

ועפ"ז מובן שמאחר והוא מתעלה בעבודתו לדרגא נעלית יותר, ועד שהענינים שהיו אצלו באופן דאמנה נקלטים בהבנה והשגה שלו — הרי אז נדרשת ממנו עבודה נעלית יותר מהעבודה שלפנ"ז, אף שבמעמדו ומצבו הקודם היתה העבודה הקודמת בתכלית השלימות.

טו. האמור לעיל מתאים עם סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר שלמחרת יוהכ"פ (ביום הנקרא בשם השם) נכנס אצל אביו, כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, ושאל: ומה עכשיו (מהי העבודה עתה)? וענה לו: עכשיו צריכים להתחיל לעשות תשובה ("איצטער דאָרף מען ערשט תשובה טאָן")!

ולכאורה אי"מ:

מסופר על כבא בן בוטא, שבכל יום הי' מביא קרבן אשם תלוי, כי בנוגע לענינים של ודאי, יכול לדעת אם חייב קרבן או לא, אבל בנוגע לענינים של ספק, א"א לדעת, ולכן הקריב בכל יום קרבן אשם תלוי, אבל למחרת יוהכ"פ לא הקריב קרבן, מאחר שיוהכ"פ מכפר על כל הענינים. וא"כ מדוע אמר כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע "איצטער דאָרף מען ערשט תשובה טאָן" — ה"ז למחרת יוהכ"פ, וביוהכ"פ הי' ענין התשובה בתכלית השלימות?!

הפתגם הנ"ל נאמר ע"י נשיא בישראל, ואמר זאת לבנו יחידו, בידעו שאח"כ יהי' גם ממלא מקומו, עד שענין זה בא בדפוס, שאז ה"ז הוראה לדורות!

וע"פ הנ"ל מובן שהיא הנותנת:

מצד הגילויים הנעלים דיום הקדוש, מגיעים לדרגות נעלות יותר, ולגבי הדרגות הנעלות ד"אָרף מען איצטער ערשט תשובה טאָן", כי התשובה הקודמת הספיקה רק

במעמד ומצב הקודם, ואילו לפ"ע המעמד ומצב הנעלה יותר, נדרשת עבודת התשובה באופן נעלה יותר.

ועד"ז מובן בנוגע להעבודה דחגה"פ — שמצד העילויים שאליהם מגיעים ע"י העבודה דימים הראשונים דחגה"פ ושש"פ, נדרשת עבודת ההתשובה (עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה) באופן נעלה יותר.

ואף שעבודת התשובה שייכת בכללות לחודש תשרי (ואילו העבודה דחודש ניסן היא (בעיקר) עבודת הצדיקים) — הרי חודש ניסן כולל כל החודשים כולם, מאחר שהוא "ראש חדשים", וכמבואר בשל"ה שכל יום בחודש ניסן הוא בבחי' ראש חודש,

ובפרט שר"ח ניסן הוא "ראש השנה לרגלים", כולל הרגל דחודש תשרי, "זמן שמחנתנו",

שמה מובן שעבודת התשובה דחודש תשרי שייכת גם לחודש ניסן.

טז. ההוראה מכהנ"ל בנוגע למעשה בפועל:

דובר כמ"פ שחודש ניסן ענינו הנהגה נסית שלמעלה מהטבע. וענין זה שייך לכללות הנהגת בני", שהנהגת הקב"ה עם בני" היא הנהגה נסית, שאינה תלוי' בחוקי הטבע.

וכמ"ש "מאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגויים מהמה", דהיינו, שאוה"ע מוגבלים ע"פ ההנהגה דחוקי הטבע, באופן ד"לא ישבותו", משא"כ בנוגע לבני", שאינם מוגבלים ע"פ הנהגת הטבע, ולכן "מאותות השמים אל תחתו", כי ההנהגה עם בני" היא באופן נסי, שלמעלה מהטבע, ועד שכל מציאותם של בני" היא ענין של נס.

ובפרט בנוגע לחודש ניסן, שענינו "נסי נסים", כמבואר בגמרא בנוגע לשם חנני' וכיו"ב, שב"פ נו"ן מורה על "נסי נסים".

[והענין ד"נסי נסים" שייך אצל ישראל דוקא — משא"כ ענין הנס סתם, ששייך גם אצל אוה"ע, ולדוגמא — בנוגע לפרעה מלך מצרים:

בפירוש הכתוב שנאמר בקי"ס "לא נשאר בהם עד אחד" (ולא נאמר "לא נשאר בהם אחד") איתא בחז"ל שאחד נשאר מהם, והוא פרעה, דהיינו שהי' אצלו נס שניצל מטביעה בים סוף, ואח"כ נעשה מלך בנינוה, ולא עוד, אלא שעל ידו הי' ביטול הגזירה על אנשי נינוה, שפעל עליהם להתענות ולשוב בתשובה כו', וביטול הגזירה הו"ע של נס.

אבל הענין ד"נסי נסים" שייך רק אצל בני".

ועפ"ז מובן שעבודת בני" צ"ל באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, מאחר שכללות ההנהגה אתם היא באופן כזה.

וע"ז באה ההוראה מאחרון של פסח — שגם כשעבודתו היא באופן דדילוג

וקפיצה, למעלה ממדידה והגבלה, מ"מ צריך לידע שלגבי דרגא נעלית יותר אי"ז עדיין תכלית השלימות, ולכן צ"ל דילוג וקפיצה באופן נעלה יותר.

וכשמגיע שבת מברכים חודש אייר, שהוא עדיין בחודש ניסן — אומרים לו שקודם השבת צריך לעשות "סך-הכל" מעבודתו ע"ע, כמבואר באגה"ת, וכשמגיע יום השבת, ש"שבת אותיות תשב", צ"ל אצלו עבודת התשובה באופן נעלה יותר — דילוג וקפיצה.

ועבודת התשובה התחלתה — "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", שזוהי כללות עבודת התשובה להשיב ניצוצות הקדושה למקורם ושרשם. וזוהי שליחותו של כאו"א מישראל — שהרי הנשמה לא ירדה למטה כדי לתקן את עצמה, אלא כדי לפעול על הגוף ונה"ב וחלקו בעולם, אלא שעיי"ז מתעלית גם הנשמה עצמה.

יז. הוראה הנ"ל היא גם בנוגע להעבודה עם הזולת:

לכאורה אפשר לחשוב שלאחרי שפעל על הזולת את כל הענינים הקשורים עם פסח, יצי"מ וכו', ועד להענינים דשש"פ, עבודה במס"נ, באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, הנה מאחר שכבר גילה אצלו את ה"באר מים חיים" שנמצא ב"ארץ חפץ" שבו — יכול הוא כבר ללכת לישון (עכ"פ בנוגע לעבודה זו), או להתעסק בענינים אחרים.

וע"ז באה ההוראה מ"אחרון של פסח" — שכ"ז עדיין אינו מספיק, וצריך לפעול עליו ענין של דילוג וקפיצה באופן נעלה יותר.

הוא גופא שהוא פוגש אותו פעם נוספת, ה"ז הוכחה שהוא צריך לפעול עליו להגיע לדרגא נעלית יותר, וע"י פעולה זאת יתוסף גם בו, באופן ד"מאיר עיני שניהם ה"ה".

יח. האמור לעיל (שעצם העובדה שהוא פגש את הזולת, מוכיחה שהוא צריך לפעול עליו ענין נוסף) נלמד גם מענין הקשור ביצי"מ:

בנוגע להציווי שנאמר בנוגע למצרים "לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם", מבואר בכתבי האריז"ל שהטעם לחומר הענין (עד שזהו איסור שיש עליו ג' לאוויין) הוא, מאחר שבנ"י ביררו והוציאו משם את כל ניצוצות הקדושה, שמשו"ז אין למצרים מה לקבל מבנ"י, ואין לבנ"י מה לעשות במצרים.

ולכאורה אי"מ: מאחר שבנ"י הוציאו את כל ניצוצות הקדושה ממצרים, א"כ איך נשארה כללות המציאות דארץ מצרים בקיומה!?

ובהכרח לומר שגם לאחרי יצי"מ וקי"ס נשארה המציאות דארץ מצרים, כי רק חלק מהמצריים רדפו אחרי בנ"י וטבעו ביים סוף, כמ"ש בפ' בשלח "ויקה שש מאות רכב בחור גו' ושלישים על כולו", ואילו שאר כל העם נשארו בארץ מצרים,

וא"כ אף שזה לא הי' באותו התוקף כמקודם, אבל אעפ"כ נשארה המציאות

של ארץ מצרים, עם כל השטרעם של הנהגת המדינה וכו' — ואיך זה מתאים עם האמור שבנ"י הוציאו משם את כל ניצוצות הקדושה?!

אלא הביאור בזה, שבנ"י הוציאו ממצרים רק את ניצוצות הקדושה השייכים להם, משא"כ הניצוצות שלצורך קיומם, שאין להם שייכות לבנ"י — נשארו במצרים, לצורך קיומם.

[ועד"ז מבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר ד"ה אור לארבעה עשר בודקין את החמץ (שנאמר בתחילת היותו בארה"ב), מדוע אין מבערים את החמץ תיכף ומיד לאחר הבדיקה, אלא מצניעים אותו עד למחרת, ורק אז מבערים אותו מן העולם — כי עצם מציאות החמץ צ"ל בעולם, לצורך ישוב העולם וכו', אלא שהחמץ השייך לבנ"י דוקא, עליו חל האיסור ד"לא יראה" ו"לא ימצא", ועד לאיסור במשהו]. ומזה מוכח שאם ליהודי אין מה לפעול במקום מסויים, הרי ש"לא תוסיפו לראותם עוד".

וא"כ, עצם העובדה שהוא פוגש את הזולת פעם נוספת, הרי זה הוכחה שהוא צריך לפעול עליו עוד ענין, דאל"כ, לא הי' פוגש אותו כלל, כי הרי פשיטא ש"לא ברא הקב"ה בעולמו דבר אחד לבטלה", ואין שום דבר שהוא במקרה ח"ו, אבל מ"מ יכול לחשוב שהסיבה לזה (שפגש אותו) היא בשביל ענין טפל וכו', וע"ז אומרים לו שהכוונה בזה היא, כדי שיפעול עליו ענין נעלה יותר, שאז יהי' "מאיר עיני שניהם ה"ו".

יט. זוהי ההוראה בנוגע למעשה בפועל:

לאחרי כל הענינים של חגה"פ, המס"נ דשביעי של פסח, וסעודת משיח באחרון של פסח (ובא"י — המס"נ דשש"פ, ותיכף לאח"ז סעודת משיח) — הנה מאחר שרואים שבפועל ממש משיח עדיין לא בא, ה"ז הוכחה שהעבודה דהפצת היהדות והמעיינות (המביאה ופועלת ביאת המשיח) צ"ל באופן נעלה יותר.

וכידוע הסיפור אודות הצ"צ, שאמר בנוגע לקץ שהי' על שנה מסויימת (במענה לשאלה מדוע משיח עדיין לא בא), שבשנה זו נדפס הלקו"ת — דמענה זו ניתן ע"י הצ"צ לפי דרגתו,

ואח"כ הי' צריך לבוא בנו, שהוא בדרגא שלמטה ממנו (אלא שאח"כ במשך השנים, הי' ממלא מקומו), ולעורר ולדרוש שצריכים ביאת המשיח למטה מעשרה טפחים!

ועד"ז מובן בנדו"ד, שגם לאחרי סעודת משיח (שנעשה דם ובשר כבשרו), הנה מאחר שבפועל ממש משיח עדיין לא בא, הרי שצריכים להמשיך את הענין דסעודת משיח — לא באופן דסעודה, כ"א ע"י הפצת היהדות והמעיינות.

ובפשטות — מאחר ש"ימים יוצרו גו'", הרי שצריך להוסיף בעבודתו ולהעלות בקודש, כדי לפעול את הענין ד"ולא אחד בהם", לחבר את הא' עם הו', כמבואר בכ"מ.

ובנוגע לפועל:

להוסיף בכל המבצעים: אהבת ישראל, חינוך, תורה, תפילין, מזוזה, צדקה, בית מלא ספרים — יבנה וחכמי, נרות שבת קדוש, כשרות האכילה ושתי, וטהרת המשפחה — עד למבצע הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

וההתעסקות בכל הנ"ל — ע"י הסיוע דהבעש"ט ורבתינו נשיאינו נשיאי חב"ד, עד לנשיא דורנו.

ויה"ר שתהי' הצלחה רבה בכללות מעשינו ועבודתנו, ובפרט בנוגע להענינים שהם סגולה לביאת המשיח.

וע"י היגיעה בכל הנ"ל יהי' הענין ד"יגעת ומצאת", ועד להמציאה ד"מצאתי דוד עבדי", שזה קאי על ביאת המשיח, מאחר ש"משיח בא בהיסח הדעת",

ולמרות שזהו"ע הקשור ב"היסח הדעת" — למעלה ממדידה והגבלה, ה"ז נמשך למטה מעשרה טפחים דוקא, ובאופן ד"פועל ישועות בקרב הארץ" בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בעגלא דידן.

* * *

כ. כל האמור לעיל (מיסוד ע"פ שיחות ומאמרי רבתינו נשיאינו) אמור בנוגע לאחש"פ ושב"מ אייר בכל שנה, ונוסף לזה ישנה הוראה נוספת מהקביעות המיוחדת דשנה זו.

בקביעות שנה זו חל אחש"פ (בחור"ל) ביום א', ואח"כ ישנו שבוע שלם, עד שב"מ אייר — שבזה ישנם חילוקים משנה לשנה:

בכל שנה חל אחש"פ בכ"ב ניסן, אלא הנפק"מ באיזה יום בימי השבוע חל כ"ב ניסן, ועפ"ז משתנה הקביעות דשב"מ אייר בנוגע לימי החודש, ובשנה זו שאחש"פ חל ביום הראשון, הנה שב"מ אייר חל בכ"ח ניסן.

וכדי לדעת מהי ההוראה המיוחדת בקביעות זו, צריכים לחפש בתורה מה הם המאורעות שאירעו בכ"ח ניסן, וכשמוצאים בתורה ענין מיוחד שאירע בכ"ח ניסן, ה"ז הוראה בנוגע למעשה בפועל, מתאים לפתגם אדה"ז שצריכים לחיות עם הזמן — עם הענינים בתורה השייכים לזמן זה.

כא. כדי למצוא בתורה איזה ענין אירע בכ"ח ניסן, לא צריכים להתייגע — כי ישנו ספר "דבר יום ביומו", ששם מובאים כל הענינים בתורה שאירעו בכל יום, באופן של "דבר יום ביומו".

ובנוגע לכ"ח ניסן — מובא מסדר עולם (שנכתב ע"י התנא ר' יוסי) בנוגע לכיבוש יריחו, שהתחלת ההקפות שהקיפו את יריחו ע"י הכהנים וארון ברית ה' וכו', הי' למחרת הפסח (שבחור"ל ה"ז אחש"פ), וזה הי' ביום הראשון בשבוע; ויום השביעי להקפות, שאז הקיפו את העיר שבעה פעמים, ואז "ותפול החומה תחתיו" — הי' זה ביום השבת, כ"ח בניסן.

שהרי מאז שעברו בני את הירדן היו כו"כ ענינים עד כיבוש יריחו — "עשה לך חרות צורים ושוב מל את בני ישראל" (מאחר ש"ערלים היו כי לו מלו אותם בדרך"), ואח"כ "וישבו תחתם במחנה עד חיותם", ואח"כ "ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח גו' בערבות יריחו", ולמחרת הפסח התחיל הענין דכיבוש יריחו. והסדר הי' שביום הראשון "ויסב ארון ה' את העיר הקף פעם אחת", ו"כה עשו ששת ימים", "ויהי ביום השביעי גו' ויסובו את העיר כמשפט הזה שבע פעמים", ואז "ויריעו העם תרועה גדולה ותפול החומה תחתיו ויעל העם העירה גו' וילכדו את העיר".

וכנ"ל שיום הראשון להקפות (למחרת הפסח — בכ"ב ניסן) הי' ביום הראשון בשבוע, וא"כ יום השביעי להקפות, שאז הי' כיבוש יריחו בפועל — הי' ביום השבת, כ"ח בניסן.

וזה הי' ההתחלה של כיבוש הארץ, מאחר שיריחו היתה "מנעולה של א"י", וכמבואר במדרש שלכל מלכי הארץ הי' חלק ביריחו, ולכן כיבוש יריחו, הי' התחלה לכיבוש כל הארץ.

כב. וההוראה מזה בעבודת האדם:

תיכף למחרת הפסח, אומרים ליהודי שצ"ל בעבודתו הענין דכיבוש הארץ. דלכאורה, תיכף למחרת הפסח, ה"ה עסוק להכניס את כלי הפסח ולהוציא את כלי החמץ וכו',

ועד"ז בחו"ל בנוגע לאחש"פ, שיש כמה ענינים שמקילים בהם לגבי שאר ימי הפסח, כגון בנוגע למצה שרוי' (שזהו בדוגמת לאחרי חגה"פ), [וכידוע מנהג רבותינו נשיאינו שבאחש"פ היו מדייקים לאכול מצה שרוי' דוקא,

אע"פ שבכל ימי הפסח היו נזהרים ממצה שרוי' עד קצה האחרון (כידוע תשובת אדה"ז בנוגע למצה שרוי'), מ"מ באחש"פ לא רק שהתירו לאכול מצה שרוי', אלא אדרבה, השתדלו ודייקו לאכול מצה שרוי' דוקא — כשהגישו דגים, אכלו עם מצה שרוי', מרק — עם מצה שרוי', ובשר עם מצה שרוי' וכו', ז.א. שבאחש"פ הם זיכו וחייבו את הענין דאכילת מצה שרוי'],

אעפ"כ אומרים ליהודי שתיכף לאחרי הפסח, למרות טענתו שעסוק בענינים אחרים — צ"ל תומ"י "טאפארו דא פלאחו" (הגרזן על העץ — מעשה בפועל) — כיבוש הארץ.

כג. ההוראה הנ"ל אמורה בנוגע לכל שנה ושנה (שתיכף לאחרי חגה"פ צ"ל הענין דכיבוש הארץ), ובשנה זו שהקביעות היא כמו בפעם הא', שכיבוש יריחו בפועל הי' ביום השבת — ישנה הוראה נוספת:

כשמגיע הזמן שצ"ל כיבוש הארץ (מאחר ש"ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו"), צ"ל כיבוש אפילו בשבת.

ואע"פ ש"אין צרין על עיירות של נכרים פחות מג' ימים קודם לשבת", מ"מ מאחר שכבר התחילו וצריכים לגמור המלחמה, "אין מפסיקין", ולומדים זאת ממ"ש "עד רדתה" — "אפילו בשבת" (כמובא בבבלי (שבת יט, א), ובירושלמי — בנוגע לכיבוש יריחו).

וע"ד המבואר בשו"ע או"ח הלכות שבת ש"נכרים שצרו על עיירות ישראל כו' יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת כו' שמא ילכדו העיר ומשם תהא הארץ נוחה ליכבש לפניהם".

וכמדובר כמ"פ שדין זה אינו שייך לא"י דוקא, אלא בכל מקום ישוב של בני"י, וכמובא בגמרא (עירובין מה, א) הדוגמא מנהרדעא שבבבל, שהיא נחשבת ל"עיר הסמוכה לספר", אע"פ שמדובר אודות בבל, ארץ העמים וכו', ולכן אפי' כשבאים על עסקי תבן וקש, מחללין עליהם את השבת, כדי שלא יהי' להם נוח יותר לכבוש את המקום ישוב של בני"י.

שמכ"ז מובן גודל הענין דכיבוש הארץ, באופן ד"עד רדתה", שההתעסקות בזה צ"ל אפילו בשבת.

כד. וכמדובר בהתוועדות קודמת בנוגע לפקו"נ שדוחה שבת, שאין הכוונה שענין השבת נדחה בפני פקו"נ, אלא שענין השבת עצמו דורש שצריכים להתעסק בענין של פקו"נ, והיינו, שזהו עילוי בענין השבת עצמו.

ולכן בנוגע לפקו"נ בשבת הדין הוא שמצוה בגדול דוקא וכו' — מאחר ששבת עצמו תובע להעדיף את הענין דפקו"נ, ועי"ז ניתוספת בשבת גם מעלת הענין דפקו"נ.

ובלשון הנגלה — "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה", דהיינו, שזה גופא שמחלל עליו שבת אחת, פועל שישמור שבתות הרבה.

ועד"ז בנדו"ד — לא רק שבשבת מותר לסיים את כיבוש הארץ, אלא אדרבה, ענין השבת תובע ודורש (בתור עילוי בשבת עצמו) שיהי' סיום הענין דכיבוש הארץ.

ועפ"ז מובן מדוע הי' סיום כיבוש יריחו ביום השבת דוקא — דלכאורה אי"מ, מדוע הי' הכיבוש באופן כזה שהתחלת ההקפות היו ביום הראשון בשבוע, והסיום ביום השבת דוקא, לכאורה הי' צריך להיות כיבוש הארץ באופן שלא יסתור לשמירת השבת?

ואפילו אם נאמר שההקפות סביב העיר היו צריכים להיות במשך שבעה ימים רצופים דוקא, כולל יום השבת — הי' הסדר צ"ל עכ"פ באופן כזה ששבת יהי' בין ששת הימים שבהם רק הקיפו את העיר פ"א, ולא ביום השביעי, שאז הקיפו את העיר ז"פ, ואז נפלה החומה תחתיו, והי' כיבוש יריחו בפועל, שזה קשור עם כו"כ ענינים

שהם היפך שמירת השבת — כיבוש ע"י קנין, העברה מרשות לרשות, לקיחת השלל, וכיו"ב?!

ומזה מוכח שענין כיבוש א"י חשוב כ"כ, עד שזה עילוי בשבת עצמו שבו נפעל סיום הענין דכיבוש יריחו.

וכמבואר בלקו"ת בתחלתו גודל מעלת השבת,

[וזהו דבר פלא שלא שמים לב — התחלת הלקו"ת (כפי שסידר הצ"צ) עם מאמר ד"ה ראו כי ה' נתן לכם השבת, השייך לפ' בשלח, ושם מדובר אודות גודל מעלת השבת],

שבשבת ישנם ב' דרגות, שבת תתאה ושבת עילאה, ו"אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין" וכו' —

ואעפ"כ אומרים שזהו עילוי בשבת עצמו, שאז נפעל סיום הענין דכיבוש יריחו — עד רדתה אפי' בשבת.

וכמודגש ג"כ שהדין בנוגע ל"נכרים שצרו על עיירות ישראל כו' יוצאים עליהם בכלי זיין ומחללין עליהם את השבת" — נאמר בהלכות שבת, ולא בהלכות מלחמות או הלכות פקו"נ וכיו"ב, שמזה מוכח שזהו עילוי בשבת עצמו.

כה. וההוראה מזה מעבודת האדם:

כללות הענין דמלחמת וכיבוש הארץ, מורה וקשור עם המלחמה נגד גוי'שקייט.

וכאן יכולה להיות הטענה, שבימי החול צ"ל ענין המלחמה נגד גוי'שקייט, אבל לא ביום השבת. הוא ילחם ביום שישי וביום ראשון וכו', אבל ביום השבת — ש"לכו"ע בשבת ניתנה תורה" — יפסיק את המלחמה, וישב ללמוד תורה!

וכשאמרים לו שתורה אומרת שהמלחמה וכיבוש הארץ צ"ל גם בשבת — ה"ה אומר שהוא בעה"ב על תורה!

ואע"פ שהוא בעצמו אמר לפני"ז שהנהגה צ"ל באופן מסויים, וכשאומר כעת באופן אחר, ה"ז ענין של חילול השם, ותלמידיו לא ישמעו לו וכו' — ה"ה בעה"ב גם על זה!

וכשצריכים איזה הסברה ע"פ תורה — ה"ה אומר שהעיקר לשבת וללמוד תורה וכו', עם כל הטענות של ה"קלוגינקער" שמתלבש "אין אַ לאַנגע קאַפּאַטע"!
ואח"כ הוא לוחם נגד "מבצע תפילין":

לפני כשנה הי' מעשה בא"י שגנבו עיתונים (ועיתון בא"י הוא יותר משהו פרוטה), מאחר שהי' כתוב שם אודות המעלה ד"מבצע תפילין" וכו', ולא רצו שזה יפורסם.

וכ"ז — למרות שזהו"ע של גזילה, ועברו על הציווי "לא תגנובו" שבפ' קדושים, ועשו זאת בידיעתו, ובפרהסיא וברבים, ואף אחד לא מחה ע"ז!

ואח"כ לא החזירו את העיתונים, דהיינו, לא רק שעברו על האיסור דגזילה, הנה גם אח"כ לא חשבו לתקן זאת,

ואפילו אם היו מחזירים את הגזילה, עדיין נשארת שאלה בנוגע לשלימות הכפרה וכו', ובפרט שבנדו"ד ה"ז באופן ד"אחטא ואשוב", אבל הם אפילו לא החזירו את הגזילה!

וכ"ז ה' למרות שלפני י"ג שנים (שמספר זה הוא בהשגחה פרטית), כשביקר בכותל המערבי, וראה בחורים ואברכים שעוסקים ב"מבצע תפילין", לא ה' יכול התאפק מדובר אודות גודל הענין והחשיבות שבזה — כנ"ל שהוא בעה"ב גם ע"ז שבעבר אמר באופן הפכי!

וכאמור שכ"ז נעשה בידיעתו — כי מדובר אודות מעשה שעשו תלמידיו, שהם אוכלי שולחנו, למרות שהם מהד' כתות כו'!

וכמדובר כמ"פ שהדבר המצער ביותר הוא (לא עצם המעשה, אלא) — שאין איש שם על לב למחות ע"כ!

מדוע מזכירים כעת א הסיפור הנ"ל (שהי' בשנה שעברה) — מאחר שכעת הם הולכים להלחם נגד הענין ד"מיהו יהודי", נגד הענין ד"מבצע תפילין", ונגד הבעש"ט ותורתו!

וע"ז באה ההוראה הנ"ל — שתיכף לאחרי חגה"פ צ"ל המלחמה וכיבוש א"י, שזהו"ע המלחמה נגד גוי'שקייט, וענין זה חשוב עד כדי כך שהמלחמה צ"ל אפילו בשבת.

כו. וכמדובר כמ"פ שחושך מגרשים לא ע"י מקל, או ע"י שוחד (כסף) וכיו"ב, אלא ע"י אור — ע"י נר, אבוקה, מדורה, עד שמאין הענין ד"שמש (ומגן) ה' (אלקים)".

ועד"ז בנדו"ד — שהמלחמה עם החושך וגוי'שקייט היא ע"י הוספה באור, ע"י ההתעסקות בהפצת היהדות והמעיינות.

והעבודה בכ"ז נעשית מתוך שמחה — כפי שלוקחים הכח ע"ז מחגה"פ, שענינו "מועדים לשמחה",

ועד שהעבודה היא מתוך תענוג — מתאים לענין השבת, שאז "כל מלאכתך עשויו", והעבודה היא מתוך תענוג,

והיינו, שהעבודה היא לא רק באופן ד"עבדו את ה' בשמחה", אלא יתירה מזו — מתוך תענוג.

ועי"ז פועלים את כללות הענין דכיבוש הארץ, "עד רדתה" — בחסד וברחמים.

ואז נפעל הענין ד"ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", באופן ד"הקהל את העם גו'",

וכולם יחד באים לאה"ק, "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", ובאה"ק גופא — לירושלים עיה"ק ולביהמ"ק, ושם שומעים את קריאת התורה "כשומע מפי הגבורה" — כבשנת הקהל, בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

כז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה קדושים תהיו גו'.

* * *

כח. כרגיל ללמוד פרש"י על הסדרה — ובפרשתנו פרק י"ט פסוק י"ד, מעתיק רש"י את התיבות "ולפני עור לא תתן מכשול", ומפרש "לפני הסומא בדבר, לא תתן לו עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו".

ולכאורה פרש"י זה, אף שלומדים אותו בפשטות, ה"ה מלא קושיות כרמון: (א) מדוע מפרש רש"י ש"עור" פירושו "סומא בדבר", ו"מכשול" פירושו "עצה שאינה הוגנת לו" — היפך פשטות הכתוב "עור" כפשוטו, ו"מכשול" כפשוטו, עץ ואבן וכיו"ב?!

ובפשטות — כשהבן חמש לומד את הפסוק, לולי פרש"י, הי' מבין שהכוונה ל"עור" ו"מכשול" כפשוטו, כמו ש"לא תקלל חרש" (הנאמר בהתחלת הפסוק) הכוונה ל"חרש" כפשוטו, ומדוע צריך רש"י לפרש היפך פשטות הכתוב?

(ב) מדוע צריך רש"י לתת דוגמא ל"עצה שאינה הוגנת לו" ("מכור שדך וקח לך חמור") — איזה ביאור ניתוסף ע"י דוגמא זו, ובפרט שהבן חמש למקרא אינו יודע מה יותר טוב, שדך או חמור?

ג) יתירה מזו:

המקור דפרש"י הוא בתו"כ (למרות שרש"י כותב פירושו בפשטות, ואינו מצייין לתו"כ. וכידוע שבספר ויקרא מביא רש"י הרבה דרשות מתו"כ), ושם ישנם כו"כ דוגמאות, ואעפ"כ בוחר רש"י את הדוגמא האחרונה.

וז"ל התו"כ: "ולפני עור לא תתן מכשול, לפני סומא בדבר. בא אמר לך בת איש פלוני מה היא לכהונה, אל תאמר לו כשירה והיא אינה אלא פסולה. הי' נוטל ממך עצה, אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר לו צא בהשכמה שיקפחוהו ליסטים, צא בצהרים בשביל שישתרב, אל תאמר לו מכור את שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה ממנו".

[בנוגע לדרשת התו"כ א"א לשאול מדוע אינו מפרש בפשטות — כי הלימוד דתו"כ אינו ע"ד הפשט, כ"א ע"ד ההלכה משא"כ בנוגע לפרש"י].

ועפ"ז — אפילו אם רש"י צריך להביא דוגמא ל"עצה שאינה הוגנת", מדוע בחר דוקא את הדוגמא האחרונה שבתו"כ, שהיא הרחוקה ביותר מפש"מ?

ד) רש"י מוסיף עוד ענין שלא נאמר בפסוק — "ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו", ולכאורה האיסור ד"לפני עור לא תתן מכשול", "לא תתן עצה שאינה הוגנת", אינו תלוי בזה ש"אתה עוקף עליו ונוטלה ממנו", כי גם לולי זאת ש"נוטלה ממנו", נתן לו "עצה שאינה הוגנת לו", וא"כ מדוע מוסיף רש"י את הפרט ש"אתה עוקף עליו ונוטלה הימנו"?

וכמדובר כמ"פ שכל הענינים בפרש"י צריכים להיות מובנים ע"פ פשש"מ, ובפרט שלא מצאתי אחד מהמפרשים שיבאר קושיות אלו. מפרשים מבארים רק מדוע רש"י אינו מפרש את הפסוק כפשוטו, ותירוצם אינו מובן בפשש"מ (כפי שכל א' יכול לעיין במפרשים ולראות מדוע אי"ז מתאים לפשש"מ), ובנוגע לשאר הקושיות, אינם מבארים כלל.

כט. בהערות לזהר מביא מ"ש בזהר פרשתנו אודות ר' חייא ור' יוסי שהלכו בדרך ו"אשכחו חד בר נש בלקינטא דקוסטא רכיב על סוסיא, אשתמיט ידוי לחד ענפא דאילנא, א"ר יוסי האי הוא דכתיב והתקדשתם והייתם קדושים וכו'".

ומבארים מפרשי זהר על הגליון השייכות להפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים" — שאותו "בר נש" עבר ב"עבירות, כי ע"י שרכב על הסוס דרס וקלקל את תבואת השדה, ונוסף לזה הושיט את ידו למעלה וקלקל את ענפי האילן,

וע"ז אמר ר"י את הפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים", שכמו שבלעו"ז "עבירה גוררת עבירה" (העבירה שקלקל את תבואת השדה, גררה את העבירה שקלקל את ענפי האילן), כך גם בקדושה, שע"י "והתקדשתם" נפעל הענין ד"והייתם קדושים", כי "אדם מקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה".

וכמדובר כמ"פ שבהערות מבאר אאמו"ר רק ענינים שאנשים כערכנו לא יכולים לתפוס בעצמם, ועד"ז בנדו"ד מבאר שר"י הו"ע ספי' המלכות, וקשור עם בחי' סוס דקדושה, ור"ח הו"ע היסוד, ושור עם ענף האילן דעץ החיים דקדושה, בחי' יסוד.

אבל אינו מבאר תמיהה עיקרית בנוגע לכללות הענין:

לשם מה צריכים ר"י ור"ח ללמוד ממאורע הנ"ל שכשם שבלעו"ז עבירה גוררת עבירה, כך גם בקדושה וכו' — הרי זוהי משנה מפורשת ש"מצוה גוררת מצוה" (ור"ח ה' תלמידו של רבי, מסדר המשניות), והציווי ד"מעלין בקודש" הוא הלכה למשה מסיני, וא"כ, האם צריכים ללמוד ממאורע הנ"ל (שיכול להיות שה' עם גוי, שגם הוא מצווה על גזילה) את הענין ד"והתקדשתם והייתם קדושים גו'?! וכפי שיתבאר לקמן.

ל. שבת זו היא השבת הראשונה בשנה זו, שנת הקהל, שמתחילים ללמוד פרקי אבות — כידוע המנהג ללמוד פרקי אבות "כל שבתות הקיץ", ובפרט בשבתות שבין פסח לעצרת.

בפרק ראשון מודגש המספר שלשה — החל מתחילת הפרק (לאחרי ההקדמה ד"משה קבל תורה מסיני ומסרה כו") "הם אמרו שלשה דברים כו' על שלשה דברים העולם עומד כו'", ועד לסיום הפרק "על שלשה דברים העולם קיים כו".

ועד"ז במשניות שבינתיים — שבכל משנה מובאות שלש מימרות מתנא זה. ואע"פ שאותו התנא אמר כו"כ מימרות, מ"מ כשסידרו את המשניות דמסכת אבות, הביאו רק שלש מימרות השייכות ל"מילי דחסידותא" וכו'.

ועפ"ז צלה"ב: במשנה ט' נאמר "שמעון בן שטח אומר, הוי מרבה לחקור את העדים, והוי זהיר בדבריך, שמא מתוכם ילמדו לשקר", ולכאורה במשנה זו ישנם רק ב' מימרות ("הוי מרבה לחקור את העדים, והוי זהיר בדבריך"), כי מ"ש "שמא מתוכם ילמדו לשקר", אי"ז מימרא בפ"ע, כ"א טעם למ"ש לפנ"ז "הוי זהיר בדבריך". וא"כ מדוע חלוקה משנה זו משאר המשניות, שבכולם מובאות שלש מימרות, ובמשנה זו רק ב' מימרות?

גם צלה"ב מהי השייכות דמספר שלשה ל"מילי דחסידותא" — המספר שלשה מובא בעוד כו"כ מקומות, ולדוגמא: במסכת ברכות ישנו פרק שלם הנקרא "שלשה שאכלו", ועד"ז ישנם בתורה כו"כ סוגי מספרים, עשר, מאה, אלף וכיו"ב, וא"כ מהי השייכות המיוחדת דמספר שלשה ל"מילי דחסידותא".
וכפי שיתבאר לקמן.

לא. בהמשך למה ששינינו בפרק א' של מס' אבות (הנלמד בשבת זו) "משה קבל תורה מסיני", דקאי על התורה שבכתב ועל התורה שבע"פ, ו"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני", שהרי "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא" — כאן המקום להשלים את המדובר באחש"פ בביאור מצות "כתיבת ספר תורה".

במצוה זו אנו מוצאים מספר רב של דברים תמוהים, והתמיהה היסודית היא: למרות פסק הדין המפורש ברמב"ם ובשו"ע שמצות עשה על כל איש מישראל לכתוב ספר תורה — לא ראינו שניהגו ישראל בדורות האחרונים (במובן הרחב) לקיימה? ולא רק יהודים שבבחינת "חוטב עציץ", פשוטי העם, אלא אפילו גדולי ישראל לא מצינו שיקיימו מצוה זו במובנה הפשוט.

אפילו לפי דברי הרא"ש (שהובאו בשו"ע) כי בזמן הזה המצוה היא לכתוב חומשים ומשנה וגמרא ופירושיה, משום שתכלית המצוה היא הלימוד (כמ"ש "ועתה כתבו לכם גוי' ולמדה"), ובזמן הזה (אחרי שמשום "עת לעשות לה' הפרו תורתך" והתירו כתיבת תושבע"פ) ניתן ללמוד מתוך הכתב גם תושבע"פ, ואילו בספר תורה משתמשים רק לקריאת התורה בציבור — הרי לא מצינו שניהגו לכתוב גם תושבע"פ?

זאת ועוד: לפי האמור שתכלית הכתיבה היא הלימוד, שזהו גם טעם פסק ההלכה (לדעת כמה) שאם הס"ת נאבד או נגנב חייב לכתוב ספר אחר — מתעוררת שאלה שעד עתה לא מצאתי לה ביאור: ההלכה היא, ש"המלך מצוה עליו לכתוב

ס"ת אחד לעצמו לשם המלך יתר על ספר שהי' לו כשהוא הדיוט כו' זה שהי' לו כשהוא הדיוט "מניחו בבית גנזיו". ולכאורה: הרי כתיבת ספר זה היא בשביל הלימוד, ולמה "מניחו בבית גנזיו"?

וכאמור, התמיהה היסודית היא למה לא נהגו ישראל שכאו"א יכתוב ספרי תורה, או ספרי תושבע"פ?

ואי אפשר לומר שהמדפיסים מקיימים מצוה זו, שהרי לפעמים נותנים להדפיסו לשאינם בני ברית, ועוד, שלדעת כמה אין יוצאים בדפוס במקום חיוב כתיבה [וגם בימי הביניים מצינו שאחד ממגיהי הספרים הנדפסים (שגם בהגהה יוצאים ידי חובת מצוה זו, כנפסק בשו"ע) הי' משומד ר"ל]. ואפילו אלה הכותבים את חידושיהם בעצמם, כיצד יקיימו את דברי הרא"ש כפשוטם שהמצוה היא לכתוב חומשים ומשנה וגמרא ופירושיהן.

לב. והביאור בזה:

במשנה במס' מכות מצינו ביטוי "לא הוא השם". המדובר הוא בדוגמא לעושה מעשה אחד ועובר עליו מספר רב של לאוין, ומובא שם שהוא גם "נזיר וכהן בבית הטומאה", ועל כך עונים "אינו השם", ופרש"י "אין לאו שלו בא עליו משום חרישה אלא משום כניסה שנכנס למקום הטומאה".

וכך אפשר לומר גם בעניננו: כל התנאים האמורים במצות כתיבת ס"ת, שצריכה להיות כתיבה וכו', אינם מן השם של מצות כתיבת ס"ת, אלא הם תנאים צדדיים, ובמקום שלא חלים תנאים אלה מתקיימת מצוה זו גם בלעדיהם.

דוגמא לדבר: לפי דעת כמה פוסקים מקיימים גם בזמן הזה את מצות שמחת חג באכילת בשר, כשם שקיימו אותה בזמן הבית באכילת בשר השלמים. והרי זה אינו מחייב שאכילת הבשר בזמן הזה תהי' באותם תנאים שהיתה אכילת בשר השלמים, לשני ימים ולילה אחד וכו'. וזאת, כי תנאים אלה הם דין באכילת בשר שלמים ולא בשמחת יו"ט.

עוד דוגמא רחוקה יותר: ארז"ל תפלות כנגד תמידין תקנום. ומ"מ, לא חלים כל תנאי קרבן תמיד על התפלות, שהרי המתפלל יכול להיות לוי וישראל ובחור"ל וכו'. ועוד: בתפלה מועילה תפלת תשלומין אם לא התפלל, ואילו בקרבנות אם עבר זמנו בטל קרבנו.

לג. ועד"ז בכתיבת ס"ת:

עיקר המצוה הוא שתהי' ס"ת שיוכלו ללמוד בה, ושאר התנאים הם צדדיים, כמו התנאי בספר תורה שצ"ל בה שרטוט ועיבוד לשמה וכו', שהם דינים בספר תורה אבל לא במצות כתיבת ס"ת. ועד"ז דון מינה ואוקי באתרה.

ולפיכך: בדורות הראשונים, כשלימוד התורה מתוך הכתב הי' מתוך ספר תורה, היתה מצות הכתיבה באופן כזה שחלים בה כל התנאים שבספר תורה, כתב אשורי

עיבוד ושרטוט לשמה וכו'; אבל האידנא, בזמן הזה, מקיימים המצוה גם ע"י שאר ספרים שנכתבו או נדפסו וכו'.

ועוד: מה שכתוב "כתבו לכם" אין הכוונה בזה מעשה כתיבה דוקא, אלא כל מעשה שהוא, שיביא לידי לימוד. וכמו "וכתב — וחתם". וכן מצינו במזוזה, שבתורה נאמר "וכתבתם", ואילו קיום המצוה הוא ע"י קביעת המזוזה, ובלשון הברכה "לקבוע מזוזה".

תירה מזו: מכיון שמטרת הכתיבה היא הלימוד, הרי אי אפשר לומר שהכוונה ב"לימוד" היא ללימוד כל התורה, וכדעת כמה שאי אפשר שתהי' מציאות של אדם שלמד את כל התורה, שהרי "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים". ואף לדעת רבינו הזקן שהדבר אפשרי, כפי שמובא בהל' ת"ת שלו בענין "למוד תורה ואח"כ ישא אשה", הרי המדובר ביחיד סגולה. ועכצ"ל ש"לימוד" כאן כוונתו לימוד כל שהוא, ואפילו אות אחת. ומכאן למדנו גם לגבי דין הכתיבה, כלומר, מעשה שיהא בידו ספרים ע"מ ללמוד בהם, שיוצא י"ח גם אם אין בידו את כל התורה.

לד. וליתר המתקה והסברה, יובן כל הנ"ל ע"פ מ"ש הרוג'צובי בכ"מ, שבכל מצוה יש שלה מרכיבים: הנפעל, הפעולה, והאדם הפועל. ולפי איכות קדושת המצוה, כך הוא יחסה למרכיבים אלה. מצוה פשוטה עיקרה הנפעל; מצוה שיש בה יותר קדושה יש בה חשיבות גם לפעולה; ומצוה קדושה יותר — גם האדם הפועל יש לו חשיבות.

וכן בעניננו, שבמצות כתיבת ס"ת העיקר הוא הנפעל, ושתהי' פעולה, אבל א"צ מעשה ידי אדם דוקא, ומספיק מעשה קטן או מעשה קוף בעלמא.

וכמו במקדש שעשה שלמה, שהביא את העצים כו' מחירם מלך צור, וגם רבים מהפועלים היו גויים — לפי שכל זמן שהם עשו הי' עדיין חול, ורק אח"כ הוקדשו.

לה. על פי הנ"ל באנו לתירוץ נוסף על מה שנת"ל (באחש"פ), שמה שאין כותבין ס"ת אלא הסופר כותב או קונים ספרים נדפסים — הוא לפי שכתב סופר או ספר נדפס נאים יותר, והכלל "מצוה בו יותר מבשלווחו" אינו סותר לכך, משום שהטעם לכלל זה הוא מפני כבוד המצוה גופא —

כי לפי הנ"ל לא חל כאן מלכתחילה שום חיוב שיכתוב בעצמו, שהרי המצוה היא שיהי' בידו ס"ת כדי שיוכל ללמוד בו וכו'.

לפי זה יובן גם מה שהרמב"ם והרס"ג כתבו את פירושיהם בערבית, והגאונים ואף חכמי הש"ס כתבו הרבה מתורתם בארמית — ואעפ"כ חל על ספריהם חיוב הכתיבה לפי דברי הרא"ש שהמצוה היא לכתוב "משנה וגמרא ופירושיהן": מכיון שהעיקר הוא שיהיו ראויים ללמוד בהם, הרי אדרבה, הלימוד בזמנים ההם הי' אפשרי רק בשפות אלה; וכאמור — לא קיים כאן כלל תנאי של לשון וכיו"ב.

ויה"ר שנזכה ללמוד תורה בשלימותה — לימוד תורתו של משיח לעת"ל,

באה"ק, ובירושלים עיה"ק ובביהמ"ק השלישי, ובאופן ד"שומע מפי הגבורה" (כבשנת הקהל), ובעגלא דידן.

* * *

לו. הביאור בפרש"י:

כשמוצאים בתורה לאו שכבר נאמר לפניו, הנה ע"פ פש"מ צריכים למצוא בלאו זה איזה חידוש שלא נאמר לפניו ולא לומר שאותו לאו נאמר פעם נוספת כדי להרבות בלאוין, כי "להרבות בלאוין" אינו ענין המובן בפשטות בפש"מ (ואפילו בהלכה יש שק"ט אם איסור חל על איסור, וצ"ל שיהי' איסור כולל, איסור מוסף, ואיסור חמור וכו').

וכמובן מפרש"י בד"ה "לא תקלל חרש" (שלפנ"ז) "אין לי אלא חרש, מניין הרבות כל אדם, ת"ל בעמך לא תאור, א"כ למה נאמר חרש, מה חרש מיוחד שהוא בחיים וכו'" — שרש"י אינו אומר שהמקלל חרש עובר בב' לאוין, אלא רש"י מוצא ענין נוסף שלא נאמר לפניו — "מה חרש מיוחד שהוא בחיים".

ועד"ז בנדוד:

רש"י אינו יכול לפרש את הפסוק "ולפני עור לא תתן מכשול" כפשוטו, מאחר שכבר נאמר בפ' משפטים "כי יפתח איש בור גו'", ובפשטות אין נפק"מ אם מדובר אודות מכשול דבור, או מכשול ע"י עץ ואבן וכיו"ב.

[בנוגע להלכה — ישנם בבור גדרים מיוחדים, שצ"ל י' טפחים ולא ט', ועד"ז שור ולא אדם חמור ולא כלים, אבל בפש"מ ה"ז ענין של מכשול, ועד"ז בשאר עניני מכשול].

וכמובן בפשטות שאם צריכים לשלם את ההיזק שנגרם ע"י המכשול דבור, כ"ש שאסור מלכתחילה לגרום למכשול.

לז. עד"ז אין יכול רש"י לפרש שהכוונה ב"לפני עור לא תתן מכשול" למכשול בעניני תומ"צ, כהפי' בתו"כ "אל תאמר כשירה והיא אינה אלא פסולה" — כי גם ענין זה נאמר בתורה לפניו:

הבן חמש למקרא כבר למד את הענין דחטא עה"ד, והעונש שנענש הנחש ע"ז שגרם מכשול לאדם וחווה, עד ש"איבה אשית בינך ובין האשה גו' הוא ישופך ראש גו'" — וא"כ לא מסתבר לומר שלאחרי כל אריכות הסיפור דחטא עה"ד (עם כל החומר שבזה), תאמר התורה — באדישות ("קאלטערהייט") — את הציווי ד"לפני עור לא תתן מכשול", שתוכנו כבר נאמר לפניו בחומרא יתירה!

ולכן מוכרח רש"י לפרש שהכוונה ב"לפני עור לא תתן מכשול" היא — "לא תתן עצה שאינה הוגנת לו".

לח. והדוגמא שרש"י מביא היא — "אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור".

והביאור בזה:

הבן חמש למקרא למד פרש"י בפ' ויחי, עה"פ "ישכר חמור גרם רובץ בין המשפתיים", ששם פרש"י "כחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה בבית, וכשהוא רוצה לנוח, רובץ בין התחומין, בתחומי העיירות שמוליך שם פרקמטיא".

ומכאן יודע הבן חמש למקרא, שחמור עובד בנשיאת משאות ביום ובלילה, ועי"ז מרויח הבעה"ב שלו את פרנסתו בהרחבה, מאחר שעובד ביום ובלילה.

משא"כ בנוגע לשדה — יודע הבן חמש למקרא שצריכים להתייגע ביותר בעבודת האדמה, כמ"ש "בזיעת אפך תאכל לחם", לחרוש ולזרוע, ואח"כ להתפלל לגשמים וכו', ולא רואים את הריוח תיכף ומיד, עד שמגיע זמן הקציר או זמן הביכורים, ורק פעם א' בשנה רואה בעל השדה את הרווחים משדהו.

ולכן יש מקום לומר "מכור שדך וקח לך חמור", דהיינו, במקום לעבוד קשה ביותר, ולראות את הריוח פעם א' בשנה, כדאי לו למכור את השדה ולקנות חמור, ואז יראה את הריוח בכל עת, מאחר שהחמור נושא משאות ביום ובלילה, והריוח הוא תומ"י.

ועי"ז בא הציווי "לא תתן עצה שאינה הוגנת לו", דאע"פ שיכול להיות שהעצה מצ"ע טובה, מ"מ "אינה הוגנת לו", מאחר ש"אתה עוקף עליו ונוטלה הימנו".

לט. ועפ"ז מובן מדוע רש"י אינו מביא את שאר הדוגמאות שבתו"כ, אלא רק את הדוגמא האחרונה — "מכור שדך וקח לך חמור".

רש"י אינו יכול להביא את הדוגמא "אל תאמר לו צא בהשכמה שיקפחוהו לסטים, צא בצהרים בשביל שישתרב" — כי לאחרי "ולפני עור לא תתן מכשול" ממשיך הפסוק "ויראת מאלקיך", וכפרש"י "לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה, ויכול להשמט ולומר לטובה נתכוונתי, לפיכך נאמר בו ויראת מאלקיך כו' — וכשאומר לו "צא בהשכמה — שיקפחוהו לסטים", או "צא בצהרים — בשביל שישתרב", אי"ז "דבר המסור ללבו של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו", מאחר שכולם רואים שזוהי "עצה שאינה הוגנת", ועי"ז לא צריכים לומר "ויראת מאלקיך".

ולכן מביא רש"י את הדוגמא "מכור שדך וקח לך חמור", שבנדו"ז יכול לטעון ולומר "לטובה נתכוונתי" (כנ"ל שבשדה הטירחא גדולה והריוח בזמן מועט, משא"כ בחמור כו'), ולכן צריכים לאזהרה מיוחדת "ויראת מאלקיך — המכיר מחשבותיך", שהקב"ה יודע אם כוונתו לטובה, או שיש לו פני' בזה — "אתה עוקף עליו ונוטלה הימנו".

ועפ"ז מובנים עוד כמה דיוקים — כפי שכ"א יכול להתבונן ולהבין זאת.

מ. הביאור בנוגע להערה בזהר:

כשר"ח ור"י ראו שהבר נש רכיב על סוסיא אשתמיט ידוי לחד ענפא דאילנא", היינו, שהגב"י את ידו למעלה לפגוע בענף האילן, הבינו שענין זה בא

מלמעלה כביכול, ז.א. שמלמעלה הביאו אותו לעשות חטא זה, מאחר שעבר חטא הא' כשדרס את תבואת השדה.

ואע"פ שהגבהת היד למעלה היתה בפשטות כדי להגיע לענף האילן, וענף האילן הו"ע שקשור עם מעשה בנ"א (נטיעת האילן), מאחר שזהו"ע טבעי, ולא ענין של נס הבא מלמעלה,

אעפ"כ, מאחר שאדם נידון לפי מצבו, והם ראו בפשטות שמרים ידו למעלה לעבור על החטא, לכן הבינו שמלמעלה גורמים לו לעבור על החטא, מאחר שעבר חטא לפנ"ז.

וע"פ הביאור בהערות שענף האילן הוא בחי' יסוד וכו', מובן שענין זה נוגע למעלה עד בחי' ז"א, שז"א הוא סוף עולמות הא"ס, אלא שאח"כ נמשך למטה, ושם נוגע ("רירט אָן") חטא זה.

וע"ז אמר ר"י "האי הוא דכתיב והתקדשתם והייתם קדושים", היינו, שעד"ז הוא גם בקדושה, שעי"ז שמקדש א"ע למטה מקדשים אותו הרבה מלמעלה, וכמאמר "דע מה למעלה ממך", ש"כל מה שלמעלה, הכל הוא ממך" — ע"י עבודת האדם למטה.

יש להוסיף בזה — לחידודי:

ידועה תורת הבעש"ט שכל דבר שיהודי שומע ורואה בעולם ה"ז הוראה בעבודתו — וענין זה מרומז במאורע הנ"ל:

ר"ח ור"י היו מהלכים בדרך ועוסקים בלימוד התורה, והיו במעמד ומצב שאצלם "אויס וועלט", ואעפ"כ, כשראו מאורע שמתרחש בעולם, "בר נש רכיב על סוסיא וכו'", הנה למרותש לא ידעו כלל מי הוא הבר נש (ויתכן שהי' גוי), והוא לא שמע את דיבורם וכו', מ"מ הפסיקו באמצע לימודם כדי ללמוד הוראה בעבודת ה' ממאורע שראו בעולם.

וזהו מתאים לתורת הבעש"ט שגם האופן שבו מתהפך עלה של אילן מצד לצד — ה"ז בהשגחה פרטית, ואפשר ללמוד מזה הוראה בעבודת ה', וכמו"כ בנדוד"ד שלמדו הוראה בעבודת ה' מזה שהבר נש הרים ידו למעלה ופגע בענף האילן.

וחידושו של הבעש"ט — שענין זה הוא בכל הענינים המתרחשים בעולם, היינו שזה כלל בעבודת השם.

מא. הביאור בפרקי אבות:

גם במשנה "שמעון בן שטח אומר, הוי מרבה לחקור את העדים, והוי זהיר בדבריך, שמא מתוכם ילמדו לשקר" — ישנם ג' מימרות:

(א) "הוי מרבה לחקור את העדים", (ב) "והוי זהיר בדבריך", ע"פ מש"נ "ברוב דברים לא יחדל פשע", וכמבואר בפיהמ"ש להרמב"ם שרוב סוגי הדיבור אסורים, דיבור אסור ודיבור מאוס וכיו"ב, ורק חלק קטן בדיבור הוא טוב ורצוי, ולכן "הוי זהיר בדבריך", (ג) ובזה צ"ל זהירות מיוחדת — "שמא מתוכם ילמדו לשקר".

מב. דובר כמ"פ ששמו של בעל המאמר שייך לתוכן המאמר, ועד"ז בנדרו"ד: שמעון בן שטח הי' חברו של יהודה בן טבאי, כמסופר בגמרא שאחד מהם הי' נשיא ואחד אב-בית-דין.

ובנוגע ליהודה בן טבאי מספרת הגמרא (מכות ה, ב) שאמר "אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם כו' ("שלא הזום אלא הוא לבדו"), אמר לו שמעון בן שטח, אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי, שהרי אמרו חכמים אין עדים זוממין נהרגין עד שיוזמו שניהם כו', מיד קבל עליו יהודה בן טבאי שאינו מורה הלכה אלא בפני שמעון בן שטח".

ובקשר לזה אומר שמעון בן שטח "הוי מרבה לחקור את העדים":

שמעון בן שטח לא בא לחדש שצ"ל חקירת העדים, כי ע"פ דין (לא מצד "מילי דחסידותא") צ"ל שבע חקירות ושבע בדיקות וכו', אלא "הוי מרבה לחקור את העדים", היינו, שההנהגה ע"פ "מילי דחסידותא" צ"ל באופן ד"מרבה לחקור את העדים" (יותר מהחקירות שצ"ל ע"פ דין), ועי"ז אפשר למנוע את הענין ד"שפכת דם נקי".

מג. ולאח"ז ממשיך שמעון בן שטח "והוי זהיר בדבריך":

הגמרא מספרת ששמעון בן שטח תלה שמונים נשים באשקלון ביום אחד, וזה הי' בתור הוראת שעה, מאחר שבנות ישראל היו פרוצות בכשפים.

ומובן בפשטות שבמעשה זה לא היו כ"כ חקירות ובדיקות, כי אם היו צריכים להעיד על כאו"א מהשמונים נשים, לא היתה יכולה להיות מציאות כזו שיתלו שמונים נשים ביום אחד — אלא שכ"ז הי' בתור הוראת שעה.

ולכן מזהיר שמעון בן שטח "והוי זהיר בדבריך", ועאכו"כ במעשיך, היינו, שצ"ל זהירות מיוחדת שלא יפרשו את הענין באופן בלתי רצוי — עי"ז שמדגישים שכאן הי' הוראת שעה, וכי"ב.

ויש להאריך בזה — ו"תן לחכם ויחכם עוד".

מד. כאן המקום לבאר מה ששאלו (באחד הקובצים) בקשר להנאמר בליל הסדר "שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת כו'":

לכאורה אי"מ מה שאומרים "שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת" — הרי בליל ר"ה מטבילין תפוח בדבש, ובכל השנה כולה מטבילין פרוסת המוציא במלח?

וכתבו שעניתי: מה שמטבילין תפוח בדבש בליל ר"ה, ה"ז רק מנהג טוב, ודוקא כשרוצים לומר "יה"ר מלפניך שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה", משא"כ מה שמטבילין בליל הסדר שני פעמים, ה"ז (לא רק מנהג טוב, אלא) מנהג קבוע.

ובנוגע לטבילת פרוסת המוציא במלח — אי"ז הכרח להטביל את הפרוסה במלח, מאחר שיכולים לזרוק את המלח על הפרוסה.

והנה מאחר שכתבו שעניתי כן, כנראה שכך הי', אבל באמת, לא צריכים להגיע לתירוץ הנ"ל בנוגע לטבילת פרוסת המוציא במלח:

מבואר במפרשים שקושיית מטבילין בעיקרה על זה שנוטלין ידים לפניז, דהיינו, שגם להדעות שבכל השנה כולה אין נוטלין ידים לדבר שטיבולו במשקה, הנה בליל הסדר נוטלין את הידים בגלל הטיבול במשקה (דכרפס במי מלח, ומרור בחרוסת העשווי' גם מייין, שדינו כמשקה).

ומה שעניתי התירוץ דלעיל — הנה: א) התירוץ הי' לילד קטן, ולכן צ"ל באופן המתאים להבנתו, ב) לאפושי טעמא, דהיינו, שגם אם הטיבול הי' במי מלח (טיבולו במשקה), אין חיוב להטביל את הפרוסה במי מלח, אלא אפשר לזרוק המי מלח על הפרוסה.

אבל אעפ"כ, ברצוני להעיר מהנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה:

באחת הסעודות שהיו בנוכחות כ"ק מו"ח אדמו"ר, לקח א' מהנוכחים את הכלי של המלח, ונער אותו כדי לזרוק את המלח על הפרוסה.

הכלי של המלח לא הי' כמו פעם, שהכלי הי' פתוח, והיו מטבילין את הפרוסה בתוך המלח, אלא כמו שעושים עכשיו את הכלי של מלח, שהכלי סגור ויש בו חורים קטנים, וכשמנערים את הכלי, יוצא המלח ממנו.

כנראה שלהנ"ל לא הי' נעים לפתוח את הכלי של המלח, ולהוציא קצת מלח על השולחן, ולהטביל שם את הפרוסה, ולכן ניסה לנער את הכלי ולהוציא את המלח. היתה רחמנות גדולה להביט איך שהוא מתייגע להוציא את המלח מהכלי — כנראה שהמלח הי' לח, ולכן לא הצליח להוציא את המלח ע"י הניעור.

ואמר לו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שטבילת פרוסת המוציא במלח, צ"ל באופן שמטבילין את הפרוסה במלח, ולא לזרוק את המלח על הפרוסה*.

ויש לבאר זאת ע"פ המבואר במאמרים הקצרים מאדה"ז בטעם טבילת פרוסת המוציא בדבש עד הושענא רבה, ועד"ז בלקו"ת ד"ה ולא תשבית מלח (ששם מוזכר שלחם אותיות מלח) — שעפ"ז אפשר לבאר הטעם שצריכים להטביל את הלחם במלח דוקא, ולא לזרוק את המלח על הלחם.

(* ראה ספר המנהגים חב"ד ע' 21 וש"נ (כולל מסי' האריז"ל "תטבול ג"פ". הובא בשו"ע אדה"ז אור"ח סקס"ז ס"ח). "היום יום" ע' נב.

ב"מאמרי אדמו"ר הזקן — הקצרים" ע' תק "אין הענין שיביא מלח דוקא ויטבלו בו את הפת אלא עיקר הכוונה שיהי' טעם מלח בפת כו' כי הטבילה לאו דוקא".

ועכצ"ל דבמנהג זה גופא יש כמה דרגות: מנהג העיקרי (מונח על השלחן — ל' הלקו"ת ד"ה לא תשבית מלח). מעורב בלחם (משא"כ במצה) ע"ד הקרבן. ע"י טבילה דוקא. ג"פ טבילה. ולהעיר שבלקו"ת שם (בביאורו) הובאה המשנה "פת במלח תאכל".

מה. ולסיים את ההתוועדות בענין הקשור בשמחה (שזהו ענינה של התוועדות בכלל) — הנה ישנו מאמר בין המאמרים הקצרים דאדה"ז (שנדפסו כעת — שזהו אוצר גדול וכו') ד"ה והתקדשתם והייתם קדושים, ששם מבואר אודות ענין השמחה.

[ובדרך אגב — ישנו ענין הקשור בתיקון ספר שאינו מוגה:

הפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים", נאמר בפ' קדושים, וגם לפני"ז — בפ' שמיני (יא, מד). ובספר הנ"ל מצויין להפסוק בפ' שמיני, אף שהכוונה להפסוק בפרשתנו:

בהמשך המאמר כותב: "לכן אחר שכלל כל העריות בסדר אחרי מות, כתב בכלל קדושים תהיו כו", שמה מוכח שהכוונה להפסוק בפ' קדושים, הבא לאחרי פ' אחרי].

ומבאר שם, ש"העצה היעוצה כו' שיהי' תמיד בשמחה כו', כי כשהאדם בעצבות נמשך אליו כל התאוות עוה"ז, כי העצבות היא עור הקליפה וכמו ערלה כו' כעור מקיף", ולכן צ"ל תמיד בשמחה, ו"אם באו לאדם עצבות בלא טעם כו' יכנס עצמו בעצבות על העבירות שעבר, ואח"ז יכנס עצמו בשמחה".

מו. ויה"ר שיהי' ענין השמחה אצל כאו"א מבנ"י, כמ"ש "עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב", עד שיהי' "שמחת עולם על ראשם".

ומתוך שמחה וטוב לבב ילכו לקבל פני משיח צדקנו, ובאופן ד"הקהל את העם האנשים והנשים והטף", "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו".

והיות שנמצאים בשבת מברכים חודש אייר, וידוע שאייר ר"ת אברהם יצחק יעקב ורחל, שהם ד' רגלי המרכבה — ה"ז שייך להגילויים דלעת"ל, שאז יהיו כל עיני אלקות בגלוי, כולל המרכבה העליונה, ועד שיהי' "לא יכנף עוד מוריך", ע"ד שכבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מ"ת, וכ"ז יהי' בגילוי למטה מעשרה טפחים. וכ"ז נפעל ע"י מעשינו ועבודתינו בהפצת היהדות והמעיינות — וכפי שהולכים כעת לקרוא בתורה פ' אמור, "אמור ואמרת — להזהיר גדולים על הקטנים" (שזהו"ע הפצת היהדות וכו'),

כולל הפירוש "להזהיר גדולים על הקטנים" — מלשון זוהר (ליכטיקייט), היינו, שע"י הפעולה עם הזולת ווערט ליכטיק ביי אים אליין, ולא רק באופן ד"מאיר עיני שניהם ה", אלא כמ"ש "והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע ומצדיקי הרבים כוכבים".

ועי"ז נזכה לקבל פני משיח צדקנו, במעמד ומצב ד"יזהירו כוזהר הרקיע", ועד כשמש ולבנה, במהרה בימינו ממש.

[הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.

אחרי מנחה התחיל לנגן "ווי וואַנט משיח נאַו".]

הוספה

א

ב"ה, י"א תמוז תשי"ז
ברוקלין

הווי"ח אי"א נוי"נ וכ"ו
מוה' דוד שי שוי"ב

שלום וברכה!

מאשר הנני הפתקא פ"נ, שתקרא בעת רצון על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויהי רצון שיבשר טוב אודות כל אלו שכותב אודותם ומובן שגם הוא עצמו בכלל זה.

וזכות זה שמקרב תלמידי הישיבה תומכי תמימים בבית המטבח שם השפעתו מגעת, תעמוד לו ולכל ב"ב שיחיו בהמצטרך להם,

שהרי אמרו רז"ל אשר ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה (ירוש' נדרים פ"ט, ד), והוסיף ביאור בזה רבנו הזקן בעל התניא ושו"ע אשר ואהבת לרעך כמוך היא כלי לואהבת את ה' אלקיך, אשר אהבת השם היא שרש לכל רמ"ח מ"ע (תניא פרק ד') שבכללה גם היראה שהיא שרש לשס"ה מצות ל"ת, ונמצא אשר בכללות מצות אהבת ה' יסוד לכל המצות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולהצלחה בעבודתו עבודת השוי"ב.

א

מוה' דוד שי שוי"ב: דאָנעבערג, נואַרק.

ואהבת לרעך כמוך: קדושים יט, יח.

והוסיף ביאור בזה רבנו הזקן .. כלי לואהבת את ה' אלקיך: ואתחנן ו, ה. וראה "היום יום" ו תשרי. ספר הערכים-חב"ד כרך א ערך אהבת ישראל ס"ו (ע' תרכז ואילך). וש"נ. וראה גם אג"ק חט"ו אגרת ה'תקצו, ובהנסמן בהערות שם. חט"ז אגרת ה'תקלא. ויד. חי"ח אגרת ו'תרלג. ועוד.

ב

בי"ה, י"ג אייר תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ וכו' מוה' מאיר שי' הלוי שוי"ב.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום שהוכפל בו כי טוב, ומלאו בקשתו במכתבו באמירת תהלים ולימוד משניות וקביעות שם החדש חי' ראָדע, ויהי רצון שתאריך ימים ושנים טובות, וביחד יוסיפו בעניני יהדות ובהפצת היהדות בסביבתם בפרט וביחוד, והרי זו נקודה הפנימית של הכלל גדול בתורה, ואהבת לרעך כמוך, ובפרט ע"פ פתגם רבנו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) והשו"ע (פוסק בנגלה דתורה) אשר ואהבת את ה' אלקיך ואהבת לרעך כמוך חד הוא, והרי מצות אהבת ה' יסוד ושרש לכל קיום רמ"ח מ"ע ובתוכה גם מצות יראת ה' שהיא יסוד ושרש לכל קיום שס"ה מצות ל"ת, ז.א. כל התורה כולה, וכמ[אמר] הלל הזקן, זו היא כל התורה כולה ואידך פ"י הוא זיל גמור (שבת לא' א').

ויהי רצון שכמו שכתב הנ"ל יבשר טוב בטוב הנראה והנגלה בהנ"ל.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב. בהזדמנות זו אעוררו, אשר כיון שבשבועות הקרובים יבוא למחנם הטי' הווי"ח אי"א נו"נ . . . (שכמדומה מכירו מכבר, כיון שכבר הי' כמה זמן בדאָלאַס), ולא [נצרכה] אלא להעדפה לקרבו ולעודדו, כיון שאיש גלמוד הוא וזקוק להרמת רוח ועודד, והרי זוהי המצוה דאורייתא דואהבת לרעך כמוך, ותי"ח.

ב

מהעתקה.

מוה' מאיר שי' הלוי שוי"ב: לַאֲבָקָאוּסְקִי, דְאֶלְאָס. אגרת נוספת אליו — אג"ק ח"ח אגרת ב'שסז. מיום שהוכפל בו כי טוב: ראה פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ה). וקביעות שם החדש: לזוגתו (בהוספת השם: חי'). הכלל גדול בתורה, ואהבת לרעך כמוך: קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י. פתגם רבנו הזקן . . . אשר ואהבת את ה' אלקיך . . . חד הוא: ואתחנן ו, ה. וראה ספר הערכים-חב"ד כרך א ערך אהבת ישראל ס"ו (ע' תרכז ואילך). וש"נ. וראה גם אג"ק חכ"ט אגרת יא'רו, ובהנסמן בהערות שם. ח"ל אגרת יא'תמב. ועוד. מצות אהבת ה' יסוד ושרש כו': ראה תניא רפ"ד. ולא [נצרכה] אלא להעדפה: לשון חז"ל — כתובות מג, א. וש"נ. וראה תניא אגה"ק סוס"ז.

לזכות

התאומות **דבורה שתחי' ורבקה שתחי'**
בקשר עם יום הולדת שלהן ל' ניסן, אדר"ח אייר

ולזכות אחיהן ואחיותיהן
מנחם מענדל, אסתר שיינדל, חנה,
שלום דובער, שטערנא שרה ושיינא
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

נדפס על ידי ולזכות הוריהם
הרה"ת ר' **יצחק שמואל לייב** וזוגתו מרת **נורית תחי' שיחיו לוינזון**

ולזכות זקניהם
הרה"ת ר' **יוסף מאיר** וזוגתו מרת **חי' לאה שיחיו לוינזון**
ר' **מרדכי מעשיל** וזוגתו מרת **שושנה שיחיו סגל**